

Rozvoj interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě

Radka Studničková*

Abstrakt: Tento článek se zabývá rolí a potenciálem interdisciplinární spolupráce v řízeních týkajících se péče o nezletilé dítě podle českého procesního práva. Analyzuje současné modely, jako je Cochemský model, rodinná mediace a collaborative law (právo spolupráce), a to jak z hlediska teoretického ukotvení, tak i možné praktické aplikace v českém právním kontextu. Přestože tyto metody získávají na významu, jejich využívání je nadále nerovnoměrné a často závislé na osobní iniciativě jednotlivých soudců, pracovníků OSPOD, advokátů nebo mediátorů. Článek identifikuje klíčové překážky širší institucionální implementace – mimo jiné dvojí roli OSPOD jako kolizního opatrovníka a současně orgánu veřejné moci, omezený přístup ke vzdělávání v interdisciplinární spolupráci a nedostatečnou finanční podporu mediace. Zvláštní pozornost je věnována procesním nástrojům, jako je jiný soudní rok, pozice soudního sociálního pracovníka a povinné první setkání s mediátorem. Namísto plošné legislativní reformy článek navrhuje posílení stávajících mechanismů, zkvalitnění mezioborového vzdělávání a podporu neformální spolupráce mezi odborníky. Ačkoliv interdisciplinarita není univerzálním řešením, představuje perspektivní rámec pro efektivnější, konsensuální a na dítě orientované rozhodování.

Klíčová slova: interdisciplinární spolupráce, péče o nezletilé dítě, Cochemský model, rodinná mediace, collaborative law, soudní sociální pracovník

Úvod

Interdisciplinarita je pojem spojovaný s moderními přístupy k vědním oborům. V procesním právu, zejména pak v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé dle § 466 písm. b), c) a d) z. ř. s., představuje interdisciplinární spolupráce významný nástroj, který má potenciál zvýšit efektivitu řízení, posílit participační práva dítěte a podpořit smírné řešení konfliktů.¹ V české soudní praxi se objevují případy takové spolupráce, a to díky rozšíření Cochemského modelu či rodinné mediace, stále ale nelze hovořit o zavedeném standardu.

K rozvoji přispívá častější využívání nástrojů, které dávají procesní předpisy soudům k dispozici, jako je jiný soudní rok či první setkání s mediátorem. Velkou roli nicméně hraje i osobní iniciativa soudců, pracovníků OSPOD, mediátorů, psychologů, kteří přispívají k informovanosti rodičů a kladou důraz na dohodu před autoritativním rozhodnutím soudu o záležitostech týkajících se rodiny.

V tomto článku si kladu především otázky, kdy je využití interdisciplinárních týmů smysluplné a jak lze podpořit rozvoj spolupráce. Díky novelizaci občanského zákoníku

* Mgr. Radka Studničková, právnička. Tento článek vychází z diplomové práce autorky na téma *Interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé*, obhájené dne 30. 9. 2024 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Viz STUDNIČKOVÁ, Radka. *Interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2024.

¹ WESTPHALOVÁ, Lenka – ŠÍNOVÁ, Renáta – HOLÁ, Lenka – LEIX, Alicja – KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 313.

a procesních předpisů v oblasti rozvodu a péče o dítě² účinné od 1. 1. 2026 se zamyslím i nad otázkou, zda novela předpisů může v praxi podpořit fungování interdisciplinárních týmů.

1. Pojem interdisciplinární spolupráce

Ačkoli teoretická vymezení pojmů bývají mnohdy zatížena určitou mírou abstrakce a v odborných textech je možná čtenář přeskakuje ve prospěch konkrétnějších pasáží, v případě interdisciplinární spolupráce považují teoretické vymezení za zcela na místě.

Pojem interdisciplinární nebo také mezioborové spolupráce je používán v mnohých kontextech (např. v oblasti sociální prevence, zdravotnictví nebo péče o duševní zdraví), přičemž všechny mají společného jmenovatele ve spojení různých oborů vědění.

Jedná se o stav propojení dvou charakteristických (či distinktivních) složek z dvou nebo více disciplín, které mají jeden společný cíl.³ Tato definice je univerzálně použitelná napříč obory, přičemž je ji možné teoreticky uchopit prostřednictvím čtyř klíčových proměnných:

1. počtem propojených oborů;
2. vzdáleností mezi nimi;
3. inovativností;
4. mírou integrace.⁴

Ve své podstatě se tedy jedná o propojování pravomocí různých profesí a konkrétních úkonů, které tyto profese vykonávají, aby bylo dosaženo vyšší kontinuity a vyšší efektivity při řešení komplexních problémů.⁵ Jednotlivé obory se přitom vzájemně obohacují prostřednictvím metod, které jsou pro ně typické, čímž dochází nejen ke sdílení, ale i k částečné integraci poznatků, přístupů a perspektiv. Spolupráce je obvykle vyhledávána v případech, kdy jednotlivec naráží na limity vlastních vědomostí, schopností nebo zdrojů.⁶

Přirozeně tedy vzniká v různých podobách. Například v původní podobě práva spolupráce (*collaborative law*) můžeme spíše mluvit o intradisciplinární spolupráci, protože se jednalo výhradně o spolupráci advokátů každé ze stran sporu, kteří usilovali o dosažení dohody výhradně v rámci své profese pouze za přítomnosti svých klientů. Později právo spolupráce přebralo i interdisciplinární prvky, především ve Spojených státech amerických dochází stále častěji ke spolupráci mezi advokáty, psychology nebo terapeuty,

² Zákon č. 268/2025 Sb. kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

³ NISSANI, Moti. Fruits, Salads, and Smoothies. A Working Definition of Interdisciplinarity. *The Journal of Educational Thought (JET)*. 1995, Vol. 29, No. 2, s. 121–128. [cit. 2025-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23767672>.

⁴ Ibidem.

⁵ BRZOBOHATÝ, Robin – CIRBUSOVÁ, Martina – ROGALWICZOVÁ, Romana – PFEIFFER, Magdalena. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015, s. 1.

⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka – ŠÍNOVÁ, Renáta – HOLÁ, Lenka – LEIX, Alicja – KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*, s. 268.

dětskými psychology⁷ a případně i finančními poradci.⁸ Výsledkem je koordinovanější přístup k řešení celé věci.

Za další příklady interdisciplinární spolupráce ve smyslu, jak ji zde vymezují, považují i Cochemský model nebo rodinnou mediaci, viz dále.

1.1 Podoby interdisciplinární spolupráce

Článek se zaměřuje na konkrétní podoby interdisciplinární spolupráce, jak bylo nastíněno v úvodu. Typizovanými, sepsanými a zkoumanými metodami či modely jsou například Cochemský model, rodinná mediace nebo *collaborative law* – právo spolupráce.⁹ Ani tak ale nelze říct, že při využívání těchto modelů bude přístup např. jednotlivých soudů nebo OSPOD identický. Vykrystalizuje totiž většinou přirozeně, podle regionálních možností a míry ochoty spolupráce mezi jednotlivými orgány. Některé soudy při užívání Cochemského modelu zapojují rodinné mediátory,¹⁰ některé zase rodinné či psychologické poradny. Liší se i chronologie jednotlivých úkonů a postupů.

1.1.1 Cochemský model¹¹

U Cochemského modelu i při všech jeho variabilních formách lze identifikovat čtyři základní charakteristiky interdisciplinarity, jak byly vymezeny výše (počet zapojených oborů, vzdálenost mezi nimi, míra inovace a míra integrace):

1. spojuje soud, OSPOD, advokáta, rodinného mediátora, nebo odbornou poradnu a případně soudního znalce či psychologa;¹²
2. vzdálenost mezi jednotlivými profesemi nemusí být na první pohled tak zřetelná – liší se nicméně kompetence, úhel pohledu na danou situaci a cílení pomoci;
3. spolupráci je možné považovat za inovativní, protože využívá přímé komunikace mezi zúčastněnými odborníky a účastníky řízení;

⁷ V originále: „Child Specialist“. Jedná se o odborníka na duševní zdraví dětí. Jejich role v rámci práva spolupráce je především sledovat zájem dítěte a minimalizovat dopad rozvodu na dítě. Srov. MANASSA, Larry. What Is the Role of a Child Specialist in a Collaborative Divorce? *Manassa Law P.C.* [online]. 2022 [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: <https://manassalaw.com/blog/child-specialist-collaborative-divorce/>.

⁸ Healy zmiňuje, že v Irsku, kde se model práva spolupráce užívá, je spolupráce s psychology nebo therapy méně častá, a ne tolik vítaná, a to především z důvodu menšího rozvoje a stigmatizace vyhledávání poradenství v této oblasti. Viz HEALY, Connie. Collaborative Practice. An Interdisciplinary Approach to the Resolution of Conflict in Family Law Matters. In: BOELE-WOELKI, Katharina – DETHLOFF, Nina – GEPHART, Werner (eds.). *Family Law and Culture in Europe. Developments, Challenges and Opportunities*. Cambridge: Intersentia, 2017, s. 119–134. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/family-law-and-culture-in-europe/collaborative-practice-an-interdisciplinary-approach-to-the-resolution-of-conflict-in-family-law-matters/6156A853534C4239BE123BFF4EB13DA4>.

⁹ BRZOBHATÝ, Robin – CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In: ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava. (ed.). *Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020, s. 87–130.

¹⁰ NOVÁKOVÁ, Markéta. Představení iniciativy cochem.cz. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana – CIRBUSOVÁ, Martina (ed.). *COCHEMSKÁ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICCE. Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14.–15. 5. 2015 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015, s. 19–23.

¹¹ CIRBUSOVÁ, Martina – ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 6, s. 13–14.

¹² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 7–8, s. 69.

4. o integraci jednotlivých profesí můžeme mluvit spíše jako o synergii, kdy právě spojení, které ale přichází po sobě (ne tedy naráz), tvoří přidanou hodnotu. Integrace spolupráce je ale vždy na konkrétních soudcích, pracovnících OSPOD, advokátech, mediátorech nebo pracovnících odborné poradny. Proto se může tým od týmu lišit.

1.1.2 Rodinná mediace

Pokládat si otázku, zda je rodinná mediace interdisciplinární, je zcela na místě. Některé zdroje poukazují na to, že mediace jako metoda je primárně multidisciplinární, kdy mediátor pracuje samostatně, i když čerpá poznatky z různých oborů. Až ve chvíli, kdy dochází ke spolupráci s dalšími odborníky (např. psychology, rodinnými poradnami), lze uvažovat o formě interdisciplinarity.¹³

Nelze nezmínit, že už samotná profese mediátora je postavena na kombinaci vědomostí a dovedností z oblasti práva, psychologie, sociologie a u rodinných mediátorů i například pedagogiky. V tomto smyslu lze hovořit o jakési „vnitřní interdisciplinaritě“, kdy mediátor čerpá z různých oborových přístupů a integruje je do vlastní práce.¹⁴ Dle mého názoru má rodinná mediace interdisciplinární charakter i nad rámec zmíněného, a to při reálné spolupráci s dalšími profesemi (rodinnými poradnami, pracovníky OSPOD nebo psychology, stejně tak v případě začlenění rodinné mediace do Cochemského modelu). Ačkoli tedy rodinná mediace nemusí být v každé situaci formálně považována za interdisciplinární, v konkrétní praxi k mezioborové spolupráci často dochází.

1.1.3 Collaborative law

Collaborative law (právo spolupráce) je metoda, která se těší velké oblibě v angloamerickém právním systému jako alternativní metoda řešení rodinných sporů. V českém právním prostředí zatím nedošlo k většímu rozšíření této metody. V prvních letech fungování v USA se do čistě „advokátního modelu“ (kdy každá ze stran je v rámci vyjednávání zastoupena svým právním zástupcem) postupně začala vnášet myšlenka zapojení dalších profesí.

Tato rozšířená forma spočívá v tom, že se na řešení případu podílejí pedopsychologové, součástí mohou být i třeba finanční poradci (ti v případě, že v rámci dohody dochází i k dohodě o vypořádání majetkových záležitostí rodičů).

Rozdílem oproti výše zmíněným metodám je to, že *collaborative law* je založeno na *interest-based* (zájmově založeném) vyjednávání zástupců stran, kdy rodiče a jejich advokáti společně hledají takové řešení, aby dosáhli výsledku, který odpovídá skutečným potřebám a zájmům stran.¹⁵ Zároveň je pro tento model typické, že advokáti se předem smluvně zavazují, že v případě nedosažení dohody nebudou zastupovat své klienty v případném soudním řízení.¹⁶

¹³ HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 212.

¹⁴ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Mediace jako interdisciplinární obor. In: HOLÁ, Lenka – MALACKA, Michal (eds.). *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014, s. 324–334.

¹⁵ HILBERT, Jim. Collaborative Lawyering. A Process for Interest-Based Negotiation. *Hofstra Law Review*. 2010, Vol. 38, No. 4, s. 1083–1102. [cit. 2025-06-20]. Dostupné z: <https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/P?h=hein.journals/hoflr38&i=1091>.

¹⁶ V angloamerickém prostředí „sporu před soudem“, v českém právním prostředí se pohybuje v řízení dle zákona o zvláštních řízeních soudních.

Společným jmenovatelem všech modelů je rozšiřování poznatků, znalostí a zkušeností (kognitivní aspekt) a jejich předávání a komunikování (sociální aspekt).¹⁷ Důsledkem je propojení pravomocí a úkonů různých profesí, aby se dosáhlo větší efektivity a kontinuity.¹⁸

1.2 Důvody pro využití interdisciplinární spolupráce

Přestože se ve většině případů dokážou rodiče nezletilého dítěte dohodnout i bez autoritativního rozhodnutí soudu, dle statistiky Ministerstva spravedlnosti z let 2019–2024 dochází k „direktivnímu“ rozhodnutí soudu v průměru v 21,67 % případů.¹⁹ Cílem interdisciplinární spolupráce je přispět k tomu, aby se podíl těchto případů snížil na skutečně nezbytné minimum, a podpořit řešení, která jsou dlouhodobě funkční a akceptovaná oběma rodiči.

Zastánci Cochemského modelu a rodinné mediaci, ale i dalších forem mimosoudního řešení sporů zdůrazňují přednost udržitelných dohod rodičů před tím, aby o fungování rodiny, např. po rozvodu, rozhodoval soud. Jsou ale případy, kdy o dobrovolné dohodě uvažovat nelze, ať už z důvodu disproporce moci mezi stranami, nebo ohrožení dítěte. Jedná se například o:

1. Případy domácího násilí – ať už mezi rodiči, nebo mezi rodiči/rodičem a dítětem;
2. Ohrožení výchovy dítěte jako takové – např. i v souvislosti s trestnými činy z Hlavy IV trestního zákoníku – trestné činy proti rodině a dětem;
3. Další patologické jevy, jako užívání návykových látek.

Jedním z dalších limitů, které osobně vnímám u Cochemského modelu, jak ho představuje Cochem.cz, z. s., je možná nesrozumitelnost procesu pro rodiče, případně jeho délka, pokud nedojde k dohodě hned po podání návrhu na zahájení řízení (např. v situaci, kdy je druhé soudní jednání nařízeno až s odstupem tří měsíců, aby měli rodiče prostor se mezitím pokusit o dohodu s pomocí poskytovatele odborné pomoci). Je však třeba dodat, že délku řízení mnohdy ovlivňují i sami rodiče svou mírou zapojení a spolupráce.

Interdisciplinární přístup nepředstavuje univerzální řešení vhodné pro každé řízení, ale jeho význam roste tam, kde je potřeba předcházet eskalaci konfliktu nebo nabídnout rodičům dostatek informací a podpůrné prostředí pro nalezení dohody. Jeho přínos spočívá především v možnosti nalézt individualizované a méně konfrontační řešení, které myslí na všechny jednotlivosti a detaily, které mohou nastat (např. pomocí tzv. rodičovského plánu). Aby však spolupráce skutečně fungovala, je třeba zabývat se otázkou její systémové podpory.

¹⁷ COLLIN, Audrey. Multidisciplinary, interdisciplinary, and transdisciplinary collaboration. Implications for vocational psychology. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*. 2009, No. 2, s. 101–110. [cit. 2025-06-20]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10775-009-9155-2>.

¹⁸ BRZOBHATÝ, Robin – CIRBUSOVÁ, Martina – ROGALWICZOVÁ, Romana – PFEIFFER, Magdalena. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*, s. 1.

¹⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistické listy Ministerstva spravedlnosti – interaktivní dashboard*. [online]. [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrJoiZGM5Yzk5NTItNjhjOS00OWE4LTlhZGYtNjk5ZjBmNTVkdHliwidCI6IjFkNGY3YjJxLWM4YzYtNGZlYS1iMzMwLWMOMWNmNmJjNTdkYyIsImMiOiJl9&pageName=ReportSection00d91f5458d4e5cda903>.

2. Jak systémově podpořit spolupráci mezi obory?

Přínosy interdisciplinární spolupráce v řízeních ve věcech péče o nezletilé dítě jsou v odborné literatuře široce diskutovány. Opakovaně jsou zmiňovány zejména z hlediska efektivity procesního postupu, vyšší míry dosažených dohod mezi rodiči a zejména posílení participačních práv dítěte.²⁰

Opakovaně na přínos dohody mezi rodiči poukazuje i judikatura Ústavního soudu, která kritizuje konfrontační způsob vedení řízení a akcentuje potřebu hledání řešení v zájmu dítěte prostřednictvím dialogu a participace. Ačkoli existuje tato podpora ze strany orgánů ochrany ústavnosti, ve většině případů zůstává realizace takové spolupráce výsledkem individuální iniciativy jednotlivých aktérů – typicky soudců, pracovníků OSPOD, advokátů, mediátorů nebo psychologů – nikoliv systémově podporovaného mechanismu.

Otázkou tedy je, jak zvýšit počet dohod i tam, kde rodiče primárně spolupracovat nechtějí. Způsobem, jak toho dosáhnout, je určitě co největší informování a případně i působení na rodiče – ať už ze strany soudu, OSPOD, nebo třeba advokátů – tak, aby chápali důležitost vlastní schopnosti se dohodnout.

Cílem této části tak není zdůrazňovat úlohu jednotlivých aktérů, ale představit konkrétní mechanismy, které mohou napomoci tomu, aby interdisciplinární přístup nezůstal výjimkou nebo výhradně doménou vlastní iniciativy, ale stal se reálnou součástí praxe.

2.1 Změna koncepce kolizního opatrovnictví

Všechny formy interdisciplinární spolupráce kladou velký důraz na participační práva dítěte. Částečnou překážkou k plnému uplatnění participačních práv je ale současné řešení kolizního opatrovnictví v řízeních týkajících se nezletilého dítěte.

Role OSPOD je v případech péče o nezletilé dítě dvojí, jednak se OSPOD nejčastěji ujímá role kolizního opatrovníka nezletilého dítěte, jednak zastává roli orgánu veřejné moci jako orgán chránící zájmy dítěte. Kumulace funkcí způsobuje určitou nerovnost oproti účastníkům řízení. Možnost oddělení pravomoci, kterou má OSPOD jako orgán sociálně-právní ochrany dětí, od práv a povinností kolizního opatrovníka, je předmětem odborné debaty,²¹ ale polemizují o ní i soudy.²² Jakákoli strukturální změna však musí plně zachovat participační práva dítěte a nesmí vést k jejich oslabování.

Jednou z variant změny současné koncepce je jmenování advokátů jako kolizních opatrovníků. Ustanovení § 469 z. ř. s. toto umožňuje – má se ale jednat o výjimku z pravidla (jak naznačuje užití slova „zpravidla“). Problémem by ale mohl být i způsob financování výkonu kolizního opatrovnictví, stejně tak i současně neexistující forma přípravy pro advokáty, kteří by měli tuto funkci zastávat – problematický by mohl být deficit

²⁰ Např. BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1–3; nebo HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Mila – Hrušákové*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 109–122, nebo POLÁK, Vladimír – WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*. 2018, č. 7, s. 240–248.

²¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 166.

²² V případě nálezů Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19. února 2014, se jednalo o zastupování nezletilého dítěte v řízení sporném – názor soudu se nicméně v tomto ohledu dá aplikovat i na zvláštní řízení soudní.

znalostí a dovedností právě z oboru pedopsychologie a sociální práce, na což upozorňuje i Šínová.²³

Další variantou je institucionální oddělení kolizního opatrovnictví do samostatného orgánu nezávislého na OSPOD. Nejrealističtější variantou pak je, že by orgán kolizního opatrovnictví byl vyčleněn do samostatného odboru na obecním úřadu obce s rozšířenou působností. Změna pravomocí OSPOD a samotný vznik „veřejného opatrovníka dítěte“ nicméně vyžaduje rozsáhlejší legislativní změny.

Již zmíněná novelizace předpisů účinná od 1. 1. 2026 v oblasti řízení o rozvod manželství a s tím související řešení péče o nezletilé, roli OSPOD jako kolizního opatrovníka v určitých případech upozaduje. Je tomu tak tehdy, kdy z návrhu na zahájení řízení je zřejmé, že dochází ke shodě na obsahu úpravy poměrů dítěte – jedná se tedy o případy, kdy dohoda je již součástí návrhu na zahájení řízení.²⁴ V takovém případě je nezletilé dítě zastoupeno rodičem, případně oběma rodiči.

Byť ustanovení počítá s možností, že soud opatrovníka jmenuje, pokud považuje za pravděpodobné, že může dojít ke střetu zájmu dítěte a rodičů nebo o to samo dítě požádá, jedná se o poměrně zásadní změnu v dosavadní koncepci kolizního opatrovnictví.

Je zřejmé, že zákonodárce považuje presumování střetu zájmů mezi rodiči a nezletilým dítětem za nepřipadné. S tím lze sice souhlasit, byť považují za nutné podotknout, že střet zájmů může být často latentní, skrytý za zdánlivým konsensem rodiny.

Otázkou je, zda se taková změna nedotkne uplatnění práv nezletilého dítěte v řízení. Byť soud má brát v úvahu nejlepší zájem dítěte, jak vychází z Úmluvy o právech dítěte, roli kolizního opatrovníka jako takového nemá šanci nahradit.

Je pravděpodobné, že tato změna se dotkne fungování dosud pracujících interdisciplinárních týmů. Zřejmé to bude např. u Cochemského modelu, kdy soudce mezi zahájením řízení a soudním rokem (případně prvním jednáním) odkazuje rodiče na pracovníka OSPOD, se kterým konzultují celý průběh procesu a případně i tvorbu tzv. rodičovského plánu. V případech, kdy sice panuje shoda rodičů o úpravě poměrů dítěte, ale například není kompletní, je otázkou, zda soud kolizního opatrovníka jmenuje, nebo o průběhu procesu a případných možnostech rodičů bude informovat sám.

2.2 Pozice soudního sociálního pracovníka

Jako jeden z příkladů dobré praxe podporující mezioborovou spolupráci je možné zmínit pilotní projekt Justiční akademie, kdy byla na vybraných okresních soudech zavedena pozice soudního sociálního pracovníka. Ta vychází ze zahraničních koncepcí *problem-solving justice*. Možnosti využití této pozice se neomezují jen na rodinné právo, užitečná se jeví např. i v oblasti trestní justice.

Jak vychází z výsledků projektu, v Ústeckém kraji soudní sociální pracovníci plnili roli spojovacího článku mezi soudy, OSPOD a poskytovateli odborné pomoci a podíleli se tak na odstraňování roztržičnosti v systému sociálně-právní ochrany dětí.²⁵

²³ O implikacích na rozpočet a nutné změny právní úpravy podrobněji viz ŠÍNOVÁ, Renáta. SAMOSTATNÝ KOLIZNÍ OPATROVNÍK. Cochem.cz, 2022 [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: https://www.cochem.cz/wp-content/uploads/2022/11/metodika_2_analyza_procesu_prechodove_faze.pdf.

²⁴ Zákon č. 268/2025 Sb. kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Ať už funguje spolupráce mezi soudem, OSPOD, poradnami či mediátorem a případně advokátem jakkoliv, může být soudní sociální pracovník skvělým způsobem, jak koordinovat takovou spolupráci. I když byla tato pozice pouze pilotně testována na opatrovnických úsecích několika soudů a není tudíž pravidelnou pozicí, testování bylo hodnoceno kladně.²⁶

Pro samotné účastníky řízení pak tato pozice představuje zdroj informací, edukace i podpory. Soudní sociální pracovník může poskytnout informace nejen rodičům, ale i nezletilým dětem, a tím přispět k faktickému naplnění jejich participačních práv.

V daném obvodu by měl být soudní sociální pracovník schopen i odkázat na odbornou pomoc, ale také pomoc se sepsáním tzv. rodičovského plánu – tyto úkony často plní právě OSPOD v Cochemském modelu ve spolupráci s asistentem soudce, soudcem nebo třeba soudním tajemníkem.

2.3 Vzdělávání a setkávání

Kvalitní mezioborová spolupráce předpokládá nejen ochotu spolupracovat, ale také odpovídající odborné zázemí. V oblasti rodinného práva je rozsah potřebných znalostí a dovedností velmi široký. Kontinuální vzdělávání je tak klíčovým faktorem pro zajištění kvalitní péče o dítě v průběhu řízení.

Justiční akademie rozšiřuje v oblasti rodinného práva portfolio vzdělávacích akcí, workshopů, ale i setkání interdisciplinárních týmů, což je pro rozvoj spolupráce zásadní. Kromě toho jsou k dispozici i kurzy, příručky a e-learning, který je zaměřený na měkké dovednosti, především na komunikaci. Ta se s ohledem na vývoj společnosti a technologií neustále proměňuje.

Naproti tomu Česká advokátní komora v současnosti neklade tolik důraz na vzdělávání advokátů a advokátních koncipientů v oblasti mimosoudního řešení rodinných sporů ani na rozvoj interdisciplinární spolupráce. Metoda *collaborative law*, která předpokládá právě největší aktivitu advokátů, zůstává opomíjená²⁷ – vzdělávání v této metodě v ČR úplně chybí (byť v minulosti ČAK nebo Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o. p. s., vypisoval kurzy týkající se *collaborative law* nebo Cochemského modelu). Právě advokát by přitom mohl sehrát klíčovou roli při nasměrování klienta k méně konfrontačnímu řešení – tedy včas nabídnout alternativní přístup založený na spolupráci namísto sporu.

Mimo profesní komoru je možné zmínit Unii rodinných advokátů, která pravidelně pořádá odborné konference, nebo již zmíněný spolek Cochem.cz, z. s., jenž podporuje zavádění Cochemského modelu v praxi.

V tomto ohledu je klíčové, aby vzdělávání nebylo vnímáno jako formální nutnost, ale jako nástroj skutečné změny přístupu k vedení řízení. Jen pokud budou všichni aktéři – soudci, OSPOD, advokáti, mediátoři i znalci – sdílet základní porozumění pro význam

²⁵ *Manuál soudního sociálního pracovníka*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2023 [cit. 2025-04-21]. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/61049/1896293/25+Si+179+2023+Manuál+soudního+socialního+pracovníka.pdf>.

²⁶ Projekt JA zlepšil vzdělávání a otestoval pozici soudního sociálního pracovníka. In: *Advokatnidenik.cz* [online]. 2024 [cit. 2025-04-16]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/04/projekt-ja-zlepsil-vzdelavani-a-otestoval-pozici-soudního-socialního-pracovníka/>.

²⁷ Metoda, která je v USA upravena na federální úrovni přímo zákonem Uniform Collaborative Law Act, a je běžnou součástí vzdělávání.

spolupráce napříč profesemi a budou mít možnost se vzájemně potkávat a inspirovat, může interdisciplinární spolupráce skutečně fungovat.

Společné vzdělávání, které by propojovalo vědomosti a zkušenosti z jednotlivých profesí, je zatím spíše výjimkou než pravidlem. Zrovna interdisciplinární vzdělávání je potřeba cíleně podporovat – ať už formou školení, workshopů, nebo dlouhodobějších vzdělávacích programů. Dobrým příkladem může být zkušenost některých soudních obvodů, kde se setkávání interdisciplinárních týmů stalo běžnou praxí.²⁸

Samotné vytvoření interdisciplinárního týmu je poměrně svěbytnou disciplínou a prosazení aplikace konkrétního modelu spolupráce samozřejmě není možné vyřešit na půldenním školení – ta mohou nabízet různé varianty a způsoby, jak může k tzv. interdisciplinárnímu sesítování dojít, je ale pak na konkrétních aktérech, často se bude jednat o soudce a sociální pracovníky v daném soudním obvodu, aby spolupráci zavedli a udržovali ji v chodu.

2.4 Nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem a finanční podpora

Jedním z konkrétních procesních nástrojů, které mohou už nyní významně přispět k rozvoji různých variant interdisciplinárních metod, je nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem.²⁹ S obdobnou možností pracuje OSPOD.³⁰

Smyslem tohoto setkání není přímo uzavření mediační dohody, ale především informování účastníků řízení o podstatě, průběhu a výhodách mediace. Je pak přímo na účastnících, zda dojde k uzavření smlouvy o mediaci.³¹

Už během prvního setkání – respektive po uzavření smlouvy o provedení mediace a započetí procesu mediace – může dojít i k uzavření mediační dohody. Dohoda obsahuje řešení dosud sporných skutečností mezi rodiči.³² Samotné mediace se může účastnit i nezletilé dítě, a to v různých podobách. V úvahu přichází rozhovor rodinného mediátora s nezletilým dítětem, zprostředkovaně také zjištění názoru skrz psychologa nebo psychoterapeuta.³³ Ideální variantou je samozřejmě přizpůsobení role rodinného mediátora konkrétní situaci.

I přesto, že není soudy tento institut využíván, přínos je zřejmý.³⁴ Ve vysokém procentu případů nařízených prvníh setkání se zapsaným mediátorem dojde k uzavření smlouvy o provedení mediace.³⁵

²⁸ POLÁK, Vladimír – WESTPHALOVÁ, Lenka. *Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé*, s. 240–248.

²⁹ Nařízení soud činí na základě § 474 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

³⁰ § 13 odst. 1 písm. d) zák. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

³¹ BRÍZA, Petr – GANTNER, Filip. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 4, s. 34–38.

³² HOLÁ, Lenka – URBANOVÁ, Martina. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

³³ BRZOBOHATÝ, Robin – CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů, s. 87–130.

³⁴ Srov. DOLEŽALOVÁ, Martina. Sekce ADR při ČAK apeluje na vrácení institutu „prvního setkání s mediátorem“ do věcného záměru civilního řádu soudního! In: *Česká advokátní komora* [online]. 2020 [cit. 2025-05-27]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18511>.

³⁵ HLAVÁČOVÁ, Zuzana. O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v připravovaném novém civilním procesním kodexu. *Ad Notam*. 2022, č. 4, s. 27–30.

Pro plnohodnotné využití tohoto institutu je však nezbytné zajištění informovanosti účastníků řízení o možnostech mediace, dostupnosti mediátorů i institucionální podpora jejího financování (viz dále).

Jednou z možných překážek a zároveň i limitů rozvoje interdisciplinární spolupráce je vyšší finanční nákladnost tohoto postupu pro účastníky řízení. V České republice je řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dítě před soudem osvobozeno od soudního poplatku – případné nařízené první setkání s mediátorem a mediaci samotnou si nicméně hradí účastníci řízení sami. Úprava účinná od 1. 1. 2026 počítá s obligatorním spojením řízení o rozvod manželství a řešením úpravy poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu a určením různé výše soudního poplatku – 2 000 Kč pro návrh smlouveného rozvodu³⁶ manželství a 5 000 Kč v ostatních případech. Otázkou je, zda se jedná o dostatečnou motivaci pro případy, kdy rodiče nezletilého dítěte případně ani nevědí o konkrétních možnostech a parametrech dohody.

Inspirativním a pozitivním příkladem může být zavedená praxe ve Velké Británii, kde je rodinná mediace, ve které je zapojeno nezletilé dítě, finančně podporována, a to dotací (vouchery) až do výše 500 £.³⁷

Byť je britská a česká právní kultura velmi odlišná, zavedení podobného příspěvku či dotace na mediaci by mohlo vést k její větší dostupnosti a odlehčení náporu na soudní soustavu. Soudy by tedy schvalovaly dohodu, která bude přílohou prvního podání soudu nebo výsledkem nařízeného prvního setkání s mediátorem. V případech, kdy se zahájí řízení před soudem bez dohody, by pak soud mohl aktivně směřovat účastníky k využití finančně dostupných nástrojů mimosoudního řešení.

Argument, že bezplatné možnosti pro rodiče nezletilého dítěte zde již jsou – např. rodinné poradny, centra sociálních služeb, ale i poradenství OSPOD, kde může stejně dobře dojít k dohodě rodičů, je legitimní. Rodinná mediace nicméně stojí na jiných principech a metodologickém zázemí a mám za to, že v situaci, kdy stát předpokládá aktivní spolupráci rodičů při řešení sporů, je vhodné, aby jim zároveň poskytl dostupné nástroje k mimosoudnímu řešení, nikoliv pouze motivaci dojít k jakékoliv dohodě kvůli úspoře na soudním poplatku. Finanční podpora služeb, jako je rodinná mediace, představuje významný krok nejen ke zvýšení jejich dostupnosti, ale také k efektivnějšímu využívání soudních kapacit. Osobně zde také vidím potenciál k tomu, aby došlo k rozvoji spolupráce mezi soudem a rodinnými mediátory.

2.5 Jiný soudní rok

Jedním z málo využívaných, ale velmi efektivních nástrojů podporujících interdisciplinární přístup je jiný soudní rok podle § 18 z. ř. s. V případě Cochemského modelu je při jiném soudním roku kladen důraz na vysvětlení role soudu, rodičovské odpovědnosti i možných cest k dohodě, nebo také na rozkrytí vztahů mezi rodiči a nezletilým dítětem.³⁸

³⁶ Tento pojem je v úpravě účinné od 1. 1. 2026 užíván v § 757 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přičemž tuto terminologii následně přebírá i zákon o soudních poplatcích účinný od 1. 1. 2026. V úpravě účinné do 31. 12. 2025 se jedná o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu.

³⁷ Family Mediation Voucher Scheme. In: *Family Mediation Council* [online]. 2021 [cit. 2025-04-01]. Dostupné z: <https://www.familymediationcouncil.org.uk/mediation-vouchers/>.

³⁸ BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi, s. 1–3.

Ačkoliv odborná literatura považuje jiný soudní rok za velmi přínosný, jeho využití v praxi se pohybuje stále okolo 3–5 %.^{39, 40} V řadě situací je totiž role jiného soudního roku fakticky nahrazena úvodním setkáním rodičů na OSPOD, často ještě před zahájením řízení. Pokud se zde podaří dosáhnout dohody, nařizování jiného soudního roku by mohlo být nadbytečné.

Přesto zůstává jiný soudní rok nástrojem, který – pokud je využit smysluplně a ve správný čas – může pomoci vytvořit prostor pro dohodu, tam, kde se ji nepodařilo dříve dosáhnout.

S novelizací předpisů se očekává posílení méně formálního přístupu v řízení před soudem (součástí návrhu na zahájení řízení mají být i telefonní čísla a e-mailové adresy účastníků řízení) a s tím spojené rozšíření využívání jiného soudního roku jako efektivního nástroje podporujícího dohodu mezi rodiči.⁴¹ Je možné, že právě odborná debata a nereflektování interdisciplinárních trendů v předchozí zákonné úpravě tak přispělo k zakotvení těchto, byť možná minoritních, změn, které mohou pomoci efektivnějšímu řešení řízení.

Závěr

Interdisciplinární spolupráce představuje v řízeních ve věcech péče o nezletilé dítě nástroj, jehož potenciál spočívá nejen v efektivnějším procesním postupu, ale především v podpoře dohody rodičů, posílení participacních práv dítěte a snížení míry konfliktu. Tento přístup reflektuje potřebu komplexního uchopení rodinných sporů a důraz na individualizaci řešení namísto rozhodování soudu o péči o nezletilé dítě.

Předpoklady pro její fungování již v systému existují – ať už se jedná o nástroje jako jiný soudní rok, první setkání s mediátorem nebo pozici soudního sociálního pracovníka, stejně jako růst profesní otevřenosti vůči metodám, jako je rodinná mediace či Cochemský model.

Interdisciplinární spolupráce není univerzálním řešením pro všechny případy a má jistě své limity. Zvláštní pozornost je třeba dát případům potenciálního domácího násilí nebo u jiné patologie, kdy nelze hovořit o dohodě mezi rodiči, ale o direktivním rozhodnutí jednoho z účastníků řízení. Jedním z limitů interdisciplinární spolupráce může být i případná těžkopádnost a delší než nezbytná délka řízení.

Ačkoliv legislativní změny, zejména v oblasti koncepce kolizního opatrovnictví a finanční podpory alternativního řešení sporů, mohou být nápomocné, nejsou nutně podmínkou sine qua non. Určité právní zakotvení však dává smysl, pokud bude dostatečně flexibilní pro různorodé již fungující praxe, ale i pro specifické případy. Jde spíše o rámcovou podporu mezioborové spolupráce jako standardního přístupu, aby nezůstal závislý na osobním nasazení jednotlivců. Možným důsledkem větší důslednosti uplatňování

³⁹ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 18. In: JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023.

⁴⁰ *Výroční statistická zpráva Ministerstva spravedlnosti České republiky 2022.* Ministerstvo spravedlnosti ČR. [online]. 2023 [cit. 2025-05-01]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/2509270/0/Ceske_soudnictvi_2022_verze_k_publicaci.pdf/510f7a37-4987-4fe7-9a2a-3a710cd9f406.

⁴¹ Např. § 398a zákona č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, obligatorně počítá s výsledkem manželů při jiném soudním roku.

interdisciplinární spolupráce právě může být i větší množství udržitelných dohod mezi rodiči a předcházení sporům v řízeních týkajících se péče a styku s nezletilým dítětem, a i v případě výživného. Samotná dohoda o fungování rodiny po rozpadu manželství by měla být funkční po řadu let.

Klíčovou roli ale stejně hraje systematické vzdělávání, tvorba metodik, sdílení dobré praxe a podpora neformálních nástrojů, které umožňují realizaci spolupráce napříč profesemi.

Novela občanského zákoníku a procesních předpisů v oblasti rozvodu a péče o dítě účinná od 1. 1. 2026⁴² v sobě nese prvky podporující fungování interdisciplinární spolupráce (např. zavedení prvku podporujícího neformální komunikaci mezi soudem a účastníky řízení nebo nařizování jiného soudního roku pro výslech manželů), některé kroky zákonodárce možná nicméně fungující spolupráci v určitém smyslu naruší.

Zda novela skutečně přispěje k posílení interdisciplinární spolupráce, nebo naopak vytvoří nové (dosud neznámé) bariéry, ukáže až praxe.

⁴² Zákon č. 268/2025 Sb. kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony.

Development of Interdisciplinary Collaboration in the Care of a Minor Child Proceedings

Radka Studničková

Summary: This article examines the role and potential of interdisciplinary collaboration in proceedings concerning the care of a minor child under Czech procedural law. It analyses current models such as the Cochem model, family mediation, and collaborative law, assessing both their theoretical foundations and possible practical application in the Czech legal context. Although these methods are gaining traction, their implementation remains uneven and often depends on the initiative of individual judges, social workers, attorneys-at-law, or mediators. The article identifies key barriers to broader institutionalization, including the dual role of the Social and Legal Protection of Children Authority (OSPOD) as both guardian ad litem and public child welfare authority, limited access to interdisciplinary training, and insufficient financial support for mediation. Special attention is given to procedural tools such as the “alternative court hearing” (jiný soudní rok), court social workers, and mandatory first meeting with a mediator. Rather than proposing comprehensive legislative reform, the article advocates for strengthening existing mechanisms, improving interdisciplinary education, and encouraging informal professional cooperation. While not a universal solution, interdisciplinary collaboration offers a promising framework for more effective, consensual, and child-centred decision-making.

Keywords: interdisciplinary collaboration, care of a minor child, Cochem model, family mediation, collaborative law, court social worker